

VÄRLDS

HORISONT.

SVENSKA FN-FÖRBUNDET | EN BÄTTRE VÄRLD | NUMMER 4 2017

EN
BÄTTRE
VÄRLD

FN-förbundet
UNA SWEDEN

Tema:

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

*Oroande
utveckling i
DR Kongo*
SIDAN 8

*Yasmine Sherif
är Årets FN-vän*
SIDAN 15

En familj sitter utanför sin tillfälliga bostad i flyktinglägret Palong Khali i Bangladesh. Tiotusentals rohingyer från Burma/Myanmar bor i lägret.

VÄGBYGGEN BRÅDSKAR FÖR ATT NÅ ROHINGYER

FN:s organisation för migration (*International Organization for Migration, IOM*) och dess samarbetspartner jobbade under november brådskande med att bygga vägar så att humanitär hjälp ska kunna nå de hundratusentals flyktingar från folkgruppen rohingyer som befinner sig i området Cox's Bazar i sydöstra Bangladesh. Området är bergigt och de 826 000 flyktingarna lider svår nöd i de överfulla lägren, samtidigt som de få vägar som finns är igenproppade och hjälpen inte kommer fram.

Insatserna handlar om att bygga vägar både till och inuti flyktinglägren, bygga broar och upprätta distributionscentraler. Samtidigt pågår insatser för att förebygga jordskred då skog nyligen avverkats i området och många människor bor på branta sluttningar. Andra FN-organ jobbade parallellt med omfattande insatser rörande bl a vaccinationer, mat och vatten.

USA LÄMNAR UNESCO

USA:s president Donald Trump meddelade i oktober att landet kommer att dra tillbaka sitt medlemskap i Unesco, FN:s organ för utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation. Anledningen sägs vara att organet är anti-israeliskt, bl a för att man 2011 beviljade medlemskap till Palestina.

Unescos avgående generaldirektör Irina Bokova beklagade i ett uttalande USA:s beslut och betonade att Unesco och USA samarbetat framgångsrikt

under många år. Hon menade vidare att det finns en delad värdegrund i Unescos och USA:s respektive konstitutioner och framhöll FN-organets relevans i tider av våldsextremism och antisemitism. Strax efter beskedet från USA beslutade även Israel att lämna organet.

Den 15 november tillträdde Audrey Azoulay, tidigare kulturminister i Frankrike, posten som generaldirektör för Unesco.

SYRIENSÄNDEBUD KALLAR TILL NYA FREDSFÖRHANDLINGAR

FN:s särskilda sändebud för Syrien, Staffan de Mistura, kallade i oktober till en åttonde förhandlingsrunda om Syrienkonflikten. Vid denna tidnings pressläggning var planen att förhandlingarna skulle inledas i Genève den 28 november.

De Mistura talade i säkerhetsrådet om vikten av en inkluderande process där det syriska civilsamhället får en central roll och kvinnor utgör minst 30 procent av förhandlingsgruppen. Han påtalade även det fortsatta hotet från terrorgruppen IS, trots att den på många platser under senare tid pressats tillbaka militärt. Slutligen framhöll de Mistura att det behövs en ny punkt i förhandlingarna som behandlar försvunna individer och kidnappningar.

FN-EXPERTER MANAR TILL SAMARBETE MOT SKATTEFLYKT

FN:s oberoende expert på statsskuld och mänskliga rättigheter (MR), Juan Pablo Bohoslavsky, uppmanade i november FN:s medlemsstater att samarbeta över landsgränserna för att försvåra skatteflykt för rika individer och företag. Bohoslavsky, som övervakar effekterna av olagliga pengaflöden, uttalade sig i samband med den sk paradisläckan i början av månaden då problemets omfattning och namnen på många kända skattesmitare avslöjades. Bohoslavsky sade bl a att skatteflykt är oetiskt och riskerar att underminera förverkligandet av de mänskliga rättigheterna.

Även ordföranden för FN:s arbetsgrupp för företag och MR, Surya Deva, uppmanade företagare att ta sitt ekonomiska ansvar och affärsjurister att inte hjälpa skattesmitare. De båda experterna menade vidare att enskilda stater bör öka sina ansträngningar att uppnå rättvis beskattning.

"STÖRRE ANSTRÄNGNINGAR KRÄVS FÖR KLIMATET"

Det globala samfundet måste fördubbla sina ansträngningar för att stödja länder, särskilt de mest sårbara, när de utsätts för klimatchocker. Det sa FN:s generalsekreterare António Guterres i ett uttalande i samband med FN:s klimattmöte COP23 i Bonn, Tyskland, i november. "Jag gläds över att se hur små och stora klimatsatser sätts i verket, på alla nivåer och av en allt bredare samling aktörer och institutioner. Men vi måste göra mer", fortsatte han.

Guterres meddelade vidare att han kommer att kalla till ett klimattoppmöte i september 2019 i syfte att mobilisera "politisk och ekonomisk energi" på högsta nivå. "Möjligheten att nå tvågradersmålet [en ökning av jordens medeltemperatur på max två grader jämfört med förindustriell tid] kommer att ha gått förlorad inom 20 år eller mindre, och vi har kanske bara fem år på oss om vi ska kunna begränsa utsläppen så att vi landar på 1,5 grad", betonade Guterres.

NATALIA KANEM NY UNFPA-CHEF

FN:s befolkningsfond UNFPA har fått en ny verkställande direktör, Natalia Kanem från Panama. Kanem har tidigare varit fondens representant i Tanzania och har lång erfarenhet av arbete inom medicin, folkhälsa, sociala rättigheter, fred och utveckling.

I oktober besökte Kanem Sverige för att delta vid lanseringen av UNFPA:s årliga rapport om världens befolkning (*State of the World Population*) tillsammans med Svenska FN-förbundet och UD på FN-skolan ISSR (*International School of the Stockholm Region*).

Nya UNFPA-chefen Natalia Kanem.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER VIKTIGT FUNDAMENT

VÄLKOMMEN TILL VIKTIG LÄSNING

Vi gör skillnad. Vi skapar en bättre värld genom att varje dag arbeta för fred, utveckling och mänskliga rättigheter. Som medlem och bidragsgivare skapar du hopp och räddar liv. Nu och i framtiden.

Världshorisont
Svenska FN-förbundet
Box 15115, 104 65 Stockholm
Tel: 08 – 462 25 40, Fax: 08 – 641 88 76
E-post: varldshorisont@fn.se
Webb: www.fn.se/varldshorisont
Twitter: [varldshorisont](https://twitter.com/varldshorisont)

Redaktör: Anna Lena Karlsson Andrews
Praktikant: Marika McAlevey
Ansvarig utgivare: Jens Petersson
Layout: Tomorro'
Tryckeri: Tellogruppen AB
Annonser: kontakta redaktionen på varldshorisont@fn.se
För ej beställt material ansvaras ej.
Artikelförfattarna svarar själva för innehållet i respektive artikel. För frilansmaterial ingår publicering både i tidningen och på FN-förbundets webbplats.

Världshorisont utges av Svenska FN-förbundet.
ISSN 0042-2134
Prenumerationspris:
230 kr (helår, 4 nr)
PlusGiro: 50990-1

#4

Omslagsbild: Porträtt av ett barn i samband med att internationella dagen för barns rättigheter, den 20 november, firas i ett läger för internflyktingar i Somalias huvudstad Mogadishu.

Foto: FN/Tobin Jones

”Allt arbete i FN går tillbaka till mänskliga rättigheter – det är det som är det fina med FN.” Så sa MR-juristen Yasmine Sherif när jag intervjuade henne i Stockholm i oktober med anledning av att hon utsetts till Årets FN-vän. Och jag håller med henne. Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna (MR) från 1948 kan ses som ett fundament för hela FN-bygget. Och våra 17 globala mål genomsyras av tanken att varje människa har rätt till liv, frihet, mat, rent vatten, hälsa och utbildning, för att nämna några av våra mest basala rättigheter. Att världens länder i FN har kunnat enas om dessa ramverk är viktiga milstolpar i mänsklighetens historia.

Tyvärr är det på många håll i världen ljusår mellan verkligheten och visionen om alla människors lika värde och rättigheter. I stora delar av Mellanöstern och Afrika rasar envisa väpnade konflikter som orsakar omätligt lidande. Rekordmånga människor befinner sig på flykt. Utbredd fattigdom plågar befolkningsgrupper i många länder. Allvarliga brott mot kvinnors och flickors rättigheter sker dagligen i massiv omfattning.

Ett av de länder som vi följt i Världshorisont genom åren är Demokratiska republiken Kongo. Tyvärr har situationen där förvärrats ytterligare p g a att den sittande presidenten, Joseph Kabila, vägrar lämna makten. Aktivister för fred och demokrati står inför en repressiv och korrupt maktapparat som inte drar sig för att meja ner vare sig obebäpnade civila eller internationella

representanter på besök i landet. I mars blev den svenska MR-experten Zaida Catalán mördad i DR Kongo under ett FN-uppdrag, tillsammans med sin amerikanska kollega och kongolesiska tolk. Mycket tyder på att mordet har kopplingar till ledarskiktet i landet.

Mot denna bakgrund är det beklagligt att detta land nyligen valdes in i FN:s MR-råd. Läs mer om läget i DR Kongo längre fram i tidningen.

Redaktör Anna Lena Karlsson Andrews
annalena.karlsson.andrews@fn.se

I DET HÄR NUMRET

- 4 Frågor och svar om FN:s mekanismer för de mänskliga rättigheterna
- 6 Krympande utrymme för MR-aktivism: rapporter från tre FN-förbund
- 8 DR Kongo: Genomkorrupt regim går hårt åt aktivister för fred och MR
- 9 Långsam process kring ny svensk institution för mänskliga rättigheter
- 15 FN behöver mer svenska attityder i sina led, enligt Årets FN-vän 2017
- 17 Årets FN-supporter Elsa Tegstam knyter samman lokalt och globalt
- 18 FN-skola 10 år: Söderportgymnasiet sätter elevengagemanget främst
- 20 FN-föreningar runtom i landet firade FN-dagen på allehanda sätt

Annika Ben David, Sveriges ambassadör för mänskliga rättigheter, och Aleksander Gabelic, Svenska FN-förbundets ordförande, i samtal om FN:s MR-mekanismer.

Tummen upp efter tio år med FN:s nya MR-system

2006 reformerades FN:s MR-system och den gamla kommissionen för mänskliga rättigheter ("MRK") ersattes med ett nytt MR-råd. Samtidigt infördes en ny granskningsmekanism, den så kallade UPR-mekanismen (*Universal Periodic Review*), som innebär att MR-läget i alla världens länder granskas regelbundet enligt ett rullande schema. *Hur väl fungerar FN:s system för mänskliga rättigheter idag, drygt 10 år efter reformen?* Annika Ben David, Sveriges ambassadör för mänskliga rättigheter, och Aleksander Gabelic, Svenska FN-förbundets ordförande, svarar här på Världshorisonts frågor.

I MR-rådet sitter 47 länder som väljs för mandatperioder på tre år. När nya länder väljs in ska särskild vikt fästas vid hur kandidaterna har bidragit till att främja och respektera de mänskliga rättigheterna. Fungerar det, tycker du?

Bör högre krav ställas på medlemskap i rådet?

Annika Ben David: FN är ju en spegling av hur världen ser ut och fungerar. Medlemsstaterna är fria att rösta på den kandidat till rådet som de tycker är bäst

lämpad. Vilka stater som kandiderar för de fem olika geografiska grupperna avgörs i respektive gruppering. Om det inte råder konkurrens mellan platserna inom en viss geografisk grupp väljs samtliga kandidater in i rådet. Detta kan få som resultat att länder som har en mer defensiv dagordning vad gäller mänskliga rättigheter ändå blir invalda.

Det internationella samfundet och MR-rörelsen som helhet drar ändå nytta av att samtliga länder vill delta och engagera sig i rådets arbete. Rådet skulle riskera att åstadkomma än mindre om den internationella dialogen bara skedde mellan länder som redan respekterade mänskliga rättigheter.

Aleksander Gabelic: Det är viktigt att hålla fast vid grundtanken att länder som väljs in i MR-rådet ska respektera

de mänskliga rättigheterna. Det borde ha större vikt och betydelse vid valet än vad det i praktiken har. Dessvärre väljer varje geografisk gruppering sina egna kandidater och det ger litet utrymme för granskning av hur dessa lever upp till de mänskliga rättigheterna. Sverige borde vara mer pådrivande för att säkerställa att respekten för de mänskliga rättigheterna får en väsentligt större betydelse vid valet till MR-rådet. Om ett medlemsland missköter sig under mandatperioden borde det också vara möjligt att dra in medlemskapet, vilket var fallet med Libyen 2011.

Tanken med UPR-mekanismen var bl a att systemet skulle bli mer rättvist eftersom alla världens länder granskas, i stället för att bara vissa pekas ut och får kritik. Hur bra är den nya mekanismen?

Annika Ben David: UPR är ett viktigt verktyg för att främja mänskliga rättigheter och för att minska politiseringen inom FN. 2014 publicerades en studie som visade att UPR haft en mycket positiv påverkan på nationell nivå. Många länder har tagit till sig av den kritik som framförts och vidtagit åtgärder för att förbättra situationen i landet, inklusive Sverige.

Aleksander Gabelic: UPR är ett viktigt instrument som kan användas av nationella frivilligorganisationer och av internationella MR-organisationer. Svenska FN-förbundet har rapporterat till rådet ända sedan Sverige förhördes första gången 2010.

Hur lyckad var reformen 2006 överlag? Vilka huvudsakliga problem kvarstår?

Annika Ben David: Den tidigare MR-kommissionen var mot slutet ett politiserat och polariserat organ. MR-rådet är idag en viktig plattform för dialog och utveckling av skyddet för de mänskliga rättigheterna, och för att uppmärksamma grava MR-kränkningar. Rådet är en relevant aktör på den multilaterala arenan som åstadkommit viktiga framsteg. Civilsamhällets deltagande i MR-rådets arbete är en unik och viktig grundbult, något som skiljer rådet från andra FN-institutioner. UPR har skapat en bra grund för jämförelse och uppföljning av hur länder utvecklas över tid avseende respekten för de mänskliga rättigheterna.

Men rådet står inför flera utmaningar.

Den redan stora arbetsmängden ökar. Många frågor lever i gränslandet av vad som är att anse som MR-frågor. Även obalansen mellan tematiska och landspecifika initiativ och den ökade polariseringen inom FN är utmaningar som kan komma att växa.

Aleksander Gabelic: MR-kommissionen var i slutet av sin tid ineffektiv och saknade flexibilitet för mer regelbundna möten. MR-rådet träffas oftare och medlemmarna

är något färre än i MR-kommissionen. Jag hade gärna sett att de var än färre för att möjliggöra ännu större effektivitet. MR-rådet har i rättvis-

ans namn också antagit flera viktiga resolutioner, bl a om yttrandefrihet på internet och mot barnäktenskap. UPR-mekanismen har stärkt FN:s MR-arbete.

Sedan 1993 har FN en oberoende högkommissarie för mänskliga rättigheter. Hur viktig är denna post och det tillhörande MR-kontoret i Genève? Hur kan högkommissariens oberoende garanteras?

Annika Ben David: Högkommissarien är en central aktör inom mänskliga rättigheter. För Sverige är det viktigt att högkommissarien har ett starkt mandat och är oberoende i förhållande till andra FN-organ. För att garantera oberoende krävs ett stort politiskt och ekonomiskt stöd. Sverige är en av de största bidragsgivarna till kontoret och arbetar kontinuerligt för att stärka dess verksamhet.

Aleksander Gabelic: Beslutet att införa en oberoende MR-högkommissarie var bra och flera personer på posten har gjort stora insatser. Dessvärre har förtroendet för MR-kontoret och kommissarien skadats av behandlingen av Anders Kompass. MR-kontoret behöver stärkas och dess arbete måste bli mer transparent.

Nio av FN:s viktigaste konventioner om mänskliga rättigheter, de s k kärnkonventionerna, har kommittéer knutna till sig som regelbundet granskar de stater som är anslutna till respektive konvention. Hur väl fungerar detta system?

Annika Ben David: Sverige anser att konventionskommittéerna fyller en mycket viktig funktion eftersom de övervakar hur väl länder sköter sina internationella åtaganden. Kommittéernas oberoende gör att de är ett bra verktyg för övervakning och utvärdering. Ofta är resursbrist ett problem. Det är därför viktigt att man betonar hur centrala kommittéerna är.

Aleksander Gabelic: Konventionskommittéerna är viktiga och en kanal för frivilligorganisationer att inkomma med information om hur länderna lever upp till sina åtaganden. För FN-förbundet är det av stort värde att delta med personal vid förhören med Sverige i Genève och föra ut information om MR-situationen i Sverige till allmänheten.

I många länder arbetar civilsamhällsorganisationer, som FN-förbunden, kontinuerligt med att granska hur staten lever upp till sina åtaganden på MR-området. Hur viktigt är detta arbete, anser du?

Annika Ben David: I MR-rådet har civilsamhället en viktig roll i att föra FN närmare utvecklingen på marken och att öka organisationens trovärdighet. Därför arbetar Sverige för att bredda civilsamhällets utrymme. Det är särskilt viktigt idag, när MR-försvarens närvaro och medverkan i rådet ständigt utmanas av en växande grupp stater.

Aleksander Gabelic: Civilsamhälletsorganisationer behöver allt tänkbart stöd i sitt arbete, inte minst i länder där de mänskliga rättigheterna systematiskt kränks. Sverige borde än mer understryka dessa organisationers roll. En idé vore att utse en ambassadör för icke-statliga organisationer på UD som specifikt följer organisationernas arbete och hjälper till att bevaka deras rätt att vara med och göra sina röster hörda.

■ *AnnaLena Karlsson Andrews*

Foto: Armeniens FN-förbund/Sona Makasyan

Foto: Svenska FN-förbundet/love forschacka Karlsson

Allt tuffare verka för mänskliga rättigheter

Aktivister som jobbar för demokrati och mänskliga rättigheter har alltid stött på motstånd. Men under senare år har makthavare som känner sig hotade slagit tillbaka allt hårdare och kampen har blivit svårare för många. Idag lever endast 45 procent av världens befolkning i länder som kan betecknas som fria, enligt Freedom House.

Under senare år har det demokratiska utrymmet minskat och mänskliga rättigheter (MR) hotas i allt högre utsträckning på många håll i världen. Auktoritära stater ifrågasätter internationellt bindande konventioner, lagar stiftas för att begränsa civilsamhällets handlingsutrymme och MR-aktivister förföljs. Samtidigt används sociala medier för att sprida propaganda, smutskasta regimkritiker och skapa osäkerhet hos den allmänna opinionen om vad som faktiskt händer.

Denna dystra utveckling fick det svenska biståndsorganet Sida att ägna sitt årliga utvecklingsforum i oktober helt åt dessa frågor och deras bäring på global utveckling. Amerikanen Thomas Carothers, en av världens främsta demo-

kratiexperter, var en av talarna.

– Vi var många som trodde att den fantastiska demokratiutvecklingen under 1980- och 90-talen skulle fortsätta att sprida sig över världen. Men under de senaste 15 åren har den avstannat och på många håll har utvecklingen till och med gått i negativ riktning, säger han.

HALVDEMOKRATISKA

– Idag ser vi hur många unga demokratier utvecklats till ”halvdemokratiska” länder med stora problem samtidigt som ett antal auktoritära regimer visat sig uthålligare än väntat och nu använder sig av nya, smartare metoder. Vidare har vi en trend med nationalism och illiberalism i västvärlden, t ex i USA.

Men bilden är inte nattsvart. Det finns

Vänster: Barn i Armeniens huvudstad Jerevan släpper upp duvor på internationella fredsdagen den 21 september.

Ovan: FN-förbundet i Zimbabwe, ZUNA, och dess studentförening besöker Bindura University of Science Education.

positiva tecken, understryker Carothers.

– Vi ser en omfattande aktivism och stora protester mot t ex korruption i många länder. Vi ser även en tyst revolution när det gäller kvinnors rättigheter och vi kan konstatera att de demokratiska institutionerna håller, t ex i USA där vi ser att vårt system för maktbalans, nu när det sätts på prov, faktiskt fungerar.

Vidare kom demokratiinstitutet Idea nyligen med en ny rapport där man konstaterar att demokratiutvecklingen i världen befinner sig på en ”plata”, den blir alltså inte sämre och sämre, fortsätter Carothers.

– Och när det gäller stora viktiga länder som Ryssland och Kina så menar jag att repressiva tendenser inom dessa länder, och aggressivt beteende gentemot omvärlden, snarare är tecken på svaghet än på styrka, säger Thomas Carothers, och konkluderar:

– Det är verkligen inte dags att ge upp hoppet om demokrati i världen.

■ AnnaLena Karlsson Andrews

Samarbete stärker FN-förbund i Syd

Ett rikt och livaktigt civilt samhälle är avgörande för att kunna påverka utvecklingen i ett land i demokratisk riktning. Mot denna bakgrund bedriver Svenska FN-förbundet sedan flera år utvecklingsarbete tillsammans med FN-förbunden i bl a Armenien, Georgien, Zimbabwe och Demokratiska republiken Kongo. Målet är att ge ungdomar och civilsamhälle i dessa länder en större roll i beslutsfattandet kring konfliktlösning, mänskliga rättigheter och genomförandet av de globala målen. Att demokratin stärks är en effekt man får på köpet.

Hur arbetar FN-förbundets systerorganisationer med mänskliga rättigheter, hur bedömer de utrymmet för civilsamhället i sina länder och vilken relation har de till sin regering? Här svarar FN-förbunden i Zimbabwe, Armenien och Georgien på Världshorisonts frågor.

FN-förbundet i Zimbabwe, ZUNA, har omfattande verksamhet på området mänskliga rättigheter (MR).

Organisationen deltar i parallellrapporteringen då landets regering granskas av FN, sprider kunskap om mötes- och yttrandefrihet, deltar i radiodebatter, bedriver kampanj i sociala medier, organiserar aktiviteter i samband med internationella dagen mot våld mot kvinnor samt sammanställer vittnesmål från personer som utsatts för MR-kränkningar.

Utrymmet för det civila samhället i Zimbabwe har ökat under senare år, uppger ZUNA, och fler organisationer är idag engagerade och samarbetar med varandra. I dagsläget deltar minst 68 organisationer i rapporteringen då regeringen granskas av MR-rådet. Värt att notera är också att fler organisationer idag törs samarbeta och visa solidaritet i samband med fredliga demonstrationer där aktivister grips utan rättslig grund.

ZUNA har spelat en viktig roll som bl a handlat om att skapa en koppling mellan FN och människor på gräsrotsnivå, främst ungdomar.

Vid denna tidnings pressläggning i mitten av november hade militären tagit kontrollen i Zimbabwe och den 93-åriga diktatorn Robert Mugabe tvingades avgå. Med en ny regering i landet kan det svåra läget för MR-aktivister och civilsamhället komma att ändras.

FN-förbundet i Armenien, AUNA, är aktivt i alla landets provinser och har

bildat lokala aktionsgrupper i många samhällen. Organisationen arbetar med en rad MR-frågor, i synnerhet när det gäller rättigheter för flyktingar, personer med funktionsnedsättning och utsatta ungdomar och kvinnor.

Innan Armenien blev självständigt 1991 fanns det inget civilsamhälle i landet utan detta har vuxit fram under de senaste två decennierna med stöd av det internationella samfundet. Tyvärr har det dykt upp en del organisationer med tvivelaktiga syften och metoder, vilket gjort att allmänhetens förtroende för både myndigheter och det framväxande civilsamhället är lågt. Utvecklingen går dock i rätt riktning och Armeniens civilsamhällesorganisationer blir alltmer professionella och tillförlitliga.

AUNA har valt att arbeta främst på gräsrotsnivå och med ungdomar. Genom att främja mänskliga rättigheter, jämlikhet och samarbete, uppmuntra till lokal aktivism och sprida en demokratisk kultur bidrar AUNA till hållbar utveckling, fred och säkerhet samtidigt som man stödjer det framväxande civilsamhället och demokratiska processer.

Under det senaste decenniet har regeringens villighet att samarbeta med civilsamhällesorganisationer ökat. Både organisationer och medier har stärkts när det gäller att granska myndigheter och ställa dem till svars.

Foto: Svenska FN-förbundet/Sophia Tuvesdotter

Vid en ungdomskonferens i Georgien träffades ungdomar från Georgien, Armenien och Azerbajdzjan och utbytte erfarenheter.

FN-förbundet i Georgien, UNAG, bedriver ett omfattande arbete för att främja

asylsökandes rättigheter – både på nationell nivå med påverkansarbete och informationsinsatser, och på individnivå genom att representera asylsökande i rättssystemet och tillhandahålla språkträning, kontakter med lokalsamhället mm.

På senare år har utrymmet för civilsamhället minskat i de flesta länderna i regionen men detta har drabbat Georgien i mindre grad. Civilsamhällesorganisationer i landet har länge spelat en viktig roll när det gäller att övervaka val, övervaka efterlevnaden av mänskliga rättigheter, föreslå ny lagstiftning och tillhandahålla expertkunskande och utbildning åt representanter för myndigheterna, något som både allmänhet och regering är medvetna om. Faktum är att mycket av expertkunnandet i det georgiska samhället finns just i civilsamhället. Att många representanter för regeringen rekryteras från organisationer innebär dock att det är svårt för civilsamhället att framstå som helt icke-statligt i medborgarnas ögon.

UNAG grundades 1996 och har spelat en viktig roll när det gäller att främja mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning i Georgien. Genom nyhetssajten *civil.ge* har UNAG sedan 2001 försett hundratusentals människor varje år med viktig information om demokrati och andra viktiga samhällsfrågor.

Foto: FN/Sivann Leathi

Situationen för dem som verkar för demokrati och mänskliga rättigheter i DR Kongo är svår. På bara ett par månader har omkring 235 aktivister gripits godtyckligt och fängslats. Bilden är från Pinga i Norra Kivuprovinzen.

DR Kongo

Presidenten vägrar gå – risk för mer våld

Demokratiska republiken Kongo – den väldiga centralafrikanska nationen som är hem åt ca 80 miljoner människor – kan knappast längre kallas demokratisk. För drygt ett år sedan skulle den en gång demokratiskt tillsätta presidenten Joseph Kabila ha avgått och en ny president valts. Detta enligt landets grundlag. Istället tystades oppositionen och det redan utbredda våldet eskalerade.

Idag pågår en dödlig konflikt främst i den östra delen av landet. Attacker och plundringar är vardagsmat för den kongolesiska befolkningen och krisen har drivit omkring 3,7 miljoner människor på flykt. På grund av bl a utbrett sexuellt våld hamnar landet på plats 186 av 187 i UNDP:s jämställdhetsindex från 2016.

FREDEN SATT PÅ SPEL

Situationen i DR Kongo är på många sätt värre än den någonsin har varit. Ändå menar de personer som Världshorisont talat med att risken är stor att läget förvärras ytterligare.

– Den attityd presidenten visar när han vägrar avgå har satt freden på spel och ökar risken för ytterligare våld och oroligheter i landet. Det säger Cissa Wa Numbe, generalsekreterare för DR Kongos FN-förbund, som Svenska

FN-förbundet samarbetar med sedan många år.

Även kvinnorrättskämpen Gégé Katana Bukuru, som besökte Sverige i oktober för att ta emot regeringens Per Angerpris, menar att situationen när som helst kan övergå i regelrätt krig.

Maria Bard, sakkunnig på den svenska biståndsorganisationen PMU (Pingstmissionens Utvecklingssamarbete), pekar ut landets ”ekonomiska paradox” som en av krisens grundfaktorer: DR Kongo är ett av världens rikaste länder, men hem åt en del av dess fattigaste människor. Det uppskattade värdet på naturresurserna i den kongolesiska marken överstiger USA och Europas sammanlagda BNP. Främst gäller det mineralerna kobolt och coltan, som används i batterier till mobiltelefoner och elbilar. Det finns även gott om guld, diamanter och koppar. Dessutom ligger omkring hälften av Afrikas flodsystem och skogar i landet, och marken är bördig. Ändå lever nästan tre fjärdedelar av befolkningen under fattigdomsgränsen.

GULD I MARKEN

Bard berättar om en familj hon hälsat på i en by i Kasai-provinzen. Familjen bor i ett område där det finns guld i marken,

men kämpar trots det med undernäring:

– Det var en så absurd bild. Att man kan bo på världens mest värdefulla metall och ändå dö av svält.

I en rapport från *Bloomberg news* från 2016 framgår att Kabila och hans närmaste familj har pengar i nästan alla skikt av det kongolesiska samhället: från mineralgruvorna till flygbolagen, banker och nattklubbar. Den ekonomiska makten går så djupt ner i samhällets rötter att även den tillsynes mest oskyldiga transaktion, t ex en av FN betald hyra för en lokal polisstation, slutligen leder ner i fickorna på Kabila-familjen.

– DR Kongo är ett typexempel på hur politisk och ekonomisk makt har gift sig och skapat ett svårt klimat för politisk förändring. Det finns inga ekonomiska incitament för en förändring av det politiska systemet. Både majoriteten och oppositionen tjänar, om än i olika grad, på den aktuella politiska situationen. Så fort en ny alternativ röst börjar få något som helst gehör riskerar den bli beroende av samma pengar som Kabila och andra, och förlorar därmed all sin trovärdighet, säger Bard.

Hon berättar om en kvinna hon mött som försökt kandidera för en plats i den provinsiella ledningen men som hade

begränsade resurser att bedriva kampanj, och inte minst att ta sig mellan olika regioner i landet. Vågar finns inte mellan de stora städerna, och att flyga är för dyrt.

– Dessutom visste majoritetspartiet vad hon höll på med, och varje gång hon faktiskt lyckades ta sig till en by såg även partiet till att besöka den. Sedan använde de sig av enkla knep som att dela ut gratis socker till invånarna. Då är det klart folk röstade på dem istället, säger Bard.

STOPPAS ELLER VÄRVAS

Det här är en taktik som Katana Bukuru, som varit fredsaktivist i över 30 år, känner till alltför väl.

– De försöker hela tiden antingen stoppa mig eller värva mig. Jag ser det ofta hända med tidigare allierade. De blir lockade till regeringssidan mot trygghet och pengar och när de tagit klivet över tvingas de till tystnad. När jag vägrar göra detsamma håller regeringen mig under ständig uppsikt. De tar reda på var jag är, vem jag träffar och varför.

Även Wa Numbe vittnar om omöjligheten i att agera fritt som civilsamhällsorganisation i dagens DR Kongo:

– Bara mellan augusti och oktober i år har ungefär 235 aktivister för demokrati och mänskliga rättigheter (MR) blivit godtyckligt gripna och fängslade. Två av dem har mördats och åtta tvingats gå i exil i ett grannland.

Den fria rörligheten inskränks också och det blir allt svårare att få ett pass och bli beviljad utresa ur landet.

– Det kongolesiska passet är redan världens dyraste, säger Katana Bukuru,

Gégé Katana Bukuru fick i oktober ta emot den svenska regeringens Per Anger-pris.

som vid tiden för intervjun inte har berättat för myndigheterna vart hon skulle resa och varför. Hon kan inte svara på hur hon kommer bli mottagen när hon ska resa tillbaka.

LEVER UNDER HOT

Som kvinnorrättsförsvarare möter Katana Bukuru dagligen kvinnor som utsatts för sexuellt våld och tortyr. Hon lever även själv under ständigt hot. Vid ett tillfälle gick hon i exil i ett grannland, men återvände när hon fick reda på att hennes man och barn blivit måltavlor i hennes ställe.

Det talas om krympande utrymme för civilsamhället på flera håll i världen. Men Katana Bukuru och Wa Numbe är överens om att utrymmet i DR Kongo redan är stängt – åtminstone för MR-aktiviteter. Inhemsk journalister och aktivister förföljs, internationella nekas inträde. Radiostationer läggs ner och rapporter som ska överlämnas till högre instanser hindras – eller försvinner.

Ett tragiskt exempel är fallet Zaida Catalán och Michael Sharp, de två FN-medarbetare som mördades i landet i mars i år. De flesta oberoende bedömare menar att regeringen antingen ligger bakom eller åtminstone känner till omständigheterna kring mordet.

Men parallellt med MR-inskränkningarna pågår en utveckling där staten tappar, eller struntar i, kontrollen över lokala samhällen. I vissa delar av landet är det humanitära biståndsorganisationer som håller byarna vid liv eftersom myndigheterna inte själva bryr sig om att göra det.

– Det är ett av alla tecken på att Kabila verkligen inte bryr sig om sitt folk, säger Bard.

INTERNATIONELLA SAMFUNDET

Och fallet Catalán och Sharp är kanske ett tecken på att Kabila inte heller bryr sig om omvärlden. Men Gégé Katana Bukuru, Cissa Wa Numbe och Maria Bard är ändå överens om att det internationella samfundet är avgörande för att en förändring ska kunna ske. Det kan t ex handla om att införa nya och smarta sanktioner, vägra erkänna Kabilas presidentskap eller ta fram offentlig statistik över vapen och transaktioner.

Dessutom, tillägger Bard, måste varje land och samarbetsorganisation se över sin etiska kod för handelspolitik och diplomati:

– Det är så många internationella aktörer som har handen i syltburken. Här sitter världens alla länder och förfäras över civilbefolkningens lidande, men så fort den föreslagna lösningen handlar om att införa sanktioner eller reglera handeln med konfliktmineraler så får de ekonomiska intressena alltför ofta gå före de humanitära.

I väntan på det internationella samfundet fortsätter Wa Numbe och Katana Bukuru kampen mot den kongolesiska regeringen och för de mänskliga rättigheterna med hjälp av särskilt utvecklade överlevnadsstrategier. För det kongolesiska FN-förbundet gäller respektfullhet samtidigt som man behåller neutralitet och självständighet genom att undvika regeringens influenser. För Katana Bukurus organisation *Sofad* gäller förökning till oändligt många och små celler, som kan fortsätta sprida sig själva även om moderorganisationen stängs ner.

VERKAR FÖR FRED

– Vi söker allierade överallt, även hos militären och lokala byledare. Inte för att vi driver ett krig utan för att vi verkar för fred och för att folk ska förstå vad vi gör, säger Katana Bukuru.

Det är en väldigt solid rörelse, menar hon. Och för att få slut på den måste regeringen gripa alla dess medlemmar.

– De måste i så fall slå ner hela befolkningen. För vi vägrar vara tysta.

■ Marika McAlevey

Svenska FN-förbundet bedriver utvecklingsarbete med DR Kongos FN-förbund sedan 2005. Genom projektet Minor ger förbundet dessutom stöd till Unmas, FN:s minröjningsorganisation, insatser i DR Kongo.

Långsam process kring svensk MR-institution

Enligt FN:s Parisprinciper från 1993 ska alla medlemsländer inrätta en oberoende institution för mänskliga rättigheter (MR). Sådana finns i en tredjedel av FN:s medlemsländer, i 18 av EU:s medlemsländer samt i Norge, Danmark och Finland. Dock inte i Sverige. När MR-rådet 2010 UPR-granskade Sverige för första gången gav rådet 17 olika rekommendationer till regeringen om att inrätta en MR-institution. Svenska FN-förbundet har sedan dess drivit frågan hårt.

– MR-arbetet måste förankras nationellt, dvs det räcker inte med att anta olika konventioner utan man måste också följa upp hur de faktiskt efterlevs i praktiken, säger Johanna Wiklund, förbundets MR-handläggare.

– Det finns många MR-problem även i Sverige och det finns stora kunskapsluckor om vad mänskliga rättigheter innebär för individen. En oberoende MR-institution kan t ex hålla koll på hur Sverige lever upp till sina internationella åtaganden och bistå kommunerna och andra myndigheter med kunskap och utbildning.

FN-förbundet och det svenska MR-nätverket fick gehör för sina krav 2015 då Margot Wallström och Alice Bah Kuhnke skrev i DN att Sverige behöver en oberoende MR-institution. När regeringen sedan i början av 2016 presenterade en ny MR-strategi ingick ett förslag om att inrätta en oberoende svensk MR-institution med riksdagen som huvudman. Frågan diskuterades därefter i riksdagen som i sin tur gav konstitutionsutskottet (KU) i uppdrag att diskutera vilka former en sådan institution bör ha. I början av 2017 lät KU en oberoende utredare titta närmare på om en svensk MR-institution borde läggas under Justitieombudsmannen.

Detta är dock bara en av flera möjliga lösningar som man diskuterar. FN-förbundet menar dock att frågan nu legat länge på KU:s bord och att det är dags att komma till beslut, säger Wiklund.

Hallå där!

Cecilia Sandqvist, 29, JPO på FN:s kontor för mänskliga rättigheter (OHCHR*) i Kambodja sedan i oktober.

Vad innebär det att vara JPO (Junior Professional Officer)?

Det är en traineetjänst inom ett FN-organ eller annan internationell organisation som pågår under ca två år och är finansierad av biståndsgöraren Sida. Under tjänsten har man en handledare som stödjer en och man får möjlighet att vidareutbilda sig genom att delta i kurser. Programmet ger goda erfarenheter och kan lägga grunden för en internationell karriär.

Hur hamnade du på posten?

Jag läste till jurist och fördjupade mig genom en master i internationella mänskliga rättigheter (MR). Förutom lärosätet Lund fick jag möjlighet att studera i Tjeckien och Singapore, och dessutom göra både praktik och bedriva fältstudier i Indonesien. Efter studierna har jag arbetat på Migrationsverket, Raoul Wallenberg-institutet och nu senast för FN:s flyktigorgan i Bangkok. Jag sökte tjänsten som JPO i Kambodja för att jag vill fortsätta arbeta med MR-frågor och för att Sydostasien ligger mig varmt om hjärtat.

Hur arbetar OHCHR i Kambodja?

OHCHR Kambodja arbetar för att öka kunskapen om och stärka mänskliga rättigheter i landet. Det kan ske genom teknisk assistans, råd och stöd till regeringen och civilsamhället, stöd i enskilda individers rättsprocesser och genom att generellt bevaka och rapportera om MR-situationen.

Vad har du för arbetsuppgifter?

Jag arbetar på kontoret i Phnom Penh och tillhör enheten för ekonomiska och sociala rättigheter. Jag arbetar främst med företagande och MR, bl a genom att försöka öka medvetenheten om FN:s vägledande principer (*UN Guiding Principles*) hos företag och myndigheter.

Foto: Privat

Av språkskäl handlar mycket av mitt arbete om att sköta kontakten med internationella aktörer och rapportera internt och externt, medan mina kambodjanska kollegor sköter kontakten med lokala myndigheter och civilsamhället. Jag stöttar även företag i att utveckla ansvarstagande, effektiva och transparenta verksamheter.

Hur står det till med mänskliga rättigheter i Kambodja?

Som FN:s speciella rapportör för Kambodja uttryckte i sin senaste rapport är det just nu politiskt spänt i landet inför parlamentsvalet i juni 2018. Regeringspartiet CPP har styrt landet i 32 år. På senare tid har MR-arbetare och oppositionsmedlemmar gripits och ställts inför rätta på tveksamma grunder och flera nyhetsmedier stängts ner. En annan utmaning är att landets ekonomiska tillväxt har letts av nationella och internationella företag som visat lite intresse för MR, särskilt när det gäller land och naturresurser. Investeringar har ofta lett till att människor tvingats flytta från sina hem. OHCHR och andra MR-förespråkare bevakar därför och arbetar med rätten till en lämplig bostad och en tillfredsställande levnadsstandard.

Trivs du på din tjänst hittills?

Ja! Mina arbetsuppgifter är utmanande och i en intressant kontext, och arbetsplatsen fylld med ambitiösa, duktiga och trevliga kollegor.

■ Marika McAlevey

*Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights.

FN FAKTA.

Foto: FN/Jean-Marc Ferré

FN:s råd för mänskliga rättigheter i Genève. Konstnären Miquel Barcelò har utsmyckat taket i salen.

FN:S ARBETE MED MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Ständig kamp för att förverkliga människans rättigheter

FN:s arbete med mänskliga rättigheter (MR) har utvecklats kontinuerligt sedan organisationen bildades 1945 och den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna antogs 1948. Trots stora svårigheter på många håll med att göra de överenskomna rättigheterna till verklighet så pågår dagligen i FN-systemet ett omfattande och ovärderligt arbete med att övervaka och främja dem.

De mänskliga rättigheterna reglerar förhållandet mellan statsmakten och enskilda människor. De utgör en begränsning av statens makt över individen och slår samtidigt fast vissa skyldigheter för staten. Om en kränkning sker av de mänskliga rättigheterna är det i första hand den aktuella statens ansvar att se till att den enskilde får upprättelse. Men de mänskliga rättigheterna är en internationell angelägenhet och det är därför fullt legitimt för andra stater att framföra åsikter om och försöka påverka situationen i olika länder där rättigheterna kränks.

När FN bildades 1945 var huvud-

aktörerna överens om att världssamfundet måste ta ett gemensamt ansvar för enskilda människors grundläggande rättigheter. Därför skapades 1946 *Kommissionen för mänskliga rättigheter (MRK)* och gavs i uppdrag att arbeta fram *Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna ("MR-deklarationen")*. Deklarationen antogs av FN:s generalförsamling den 10 december 1948. Den formulerar i 30 artiklar de grundläggande rättigheter och friheter som tillkommer varje människa. MR-deklarationen är idag ett moraliskt rättesnöre för hela världen.

MRK fick därefter nya uppgifter och

arbetade under närmare 20 år med att utarbeta internationella bestämmelser (konventioner) för mänskliga rättigheter. En av de första som antogs var *Konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, CERD* (1965). De mest omfattande MR-konventionerna som förhandlats fram i FN:s regi är *Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter* samt *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter*, båda från 1966. Den allra senaste av FN:s MR-konventioner trädde i kraft 2010 och handlar om s k försvinnanden ("*enforced disappearances*").

1967 fick MRK i uppdrag att även börja övervaka hur de länder som anslutit sig efterlevde reglerna i konventionerna. För att hantera det nya mandatet började kommissionen omorganisera sitt arbete. Specialrapportörer och arbetsgrupper utsågs och icke-statliga organisationer fick formell deltagarstatus vid kommissionens möten. Kommittéer av oberoende experter påbörjade sitt arbete med att regelbundet granska de stater som anslutit sig till de olika konventionerna om mänskliga rättigheter.

Även om MRK:s arbete medförde en rad framsteg för de mänskliga rättigheterna fick kommissionen under 1990-talet alltmer kritik. Till slut enades FN:s generalförsamling om att avskaffa MRK och ersätta det med *FN:s råd för de mänskliga rättigheterna* ("MR-rådet"). Detta bildades och började verka 2006. Vid sidan av MR-rådet är *generalförsamlingens tredje utskott* ett viktigt politiskt forum inom FN för diskussioner om mänskliga rättigheter.

FN:s högsta chef i MR-frågor är *högkommissarien för mänskliga rättigheter* som har sitt kontor i Genève. Högkommissarien och dennes kontor är opolitiska och självständiga aktörer för mänskliga rättigheter (läs mer här under).

RÅDET FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

FN:s råd för mänskliga rättigheter är ett politiskt organ som bär stort ansvar för arbetet med mänskliga rättigheter inom FN. Rådet ska främja universell respekt för de mänskliga rättigheterna, behandla situationer där de kränks och ge rekommendationer till FN:s medlemsländer. Liksom sin föregångare MRK sammanträder rådet i Genève i Schweiz.

När utformningen av MR-rådet förhandlades fram var målsättningen att rådet skulle bli mer effektivt än MRK varit. Bland annat förändrades arbetsformerna och förutsättningarna för medlemskap. Rådet ska därför hålla minst tre sessioner per år om sammanlagt minst tio veckor (till skillnad från MRK som endast hade ett möte per år). Därutöver kan rådet sammankallas med kort varsel för att ta sig an kritiska MR-situationer om en av rådets medlemmar begär detta och minst en tredjedel av medlemmarna anser det nödvändigt.

En viktig nyhet är också att rådet efter ett uppgjort schema ska granska MR-situationen i alla världens länder,

i stället för att som MRK peka ut och kritisera vissa länder. Denna mekanism kallas *Universal Periodic Review, UPR*. Varje land granskas drygt vart fjärde år, vilket alltså innebär att en fjärdedel av världens länder genomgår granskningen under ett givet kalenderår. Sverige har UPR-granskats 2010 och 2015 och kommer åter att granskas 2019. Länder som själva är medlemmar i rådet ska granskas någon gång under sin mandatperiod.

MR-rådet har 47 medlemmar som väljs för perioder om tre år. Platserna fördelas mellan de fem geografiska grupperna i FN och alla FN:s medlemsstater kan kandidera. Vid valet av medlemmar till MR-rådet ska särskild vikt fästas vid hur kandidaterna har bidragit till att främja och respektera de mänskliga rättigheterna och om de gjort särskilda åtaganden på MR-området. För inval till rådet krävs stöd av en absolut majoritet av FN:s medlemmar.

Tillsammans med övriga nordiska länder har Sverige kommit överens om en nordisk rotation, som innebär att ett nordiskt land kandiderar åt gången. De nordiska länderna ingår i gruppen Västeuropa, som har sju platser i rådet.

Enligt reglerna ska MR-rådets medlemmar samarbeta fullt ut med rådet och även, som framgår ovan, själva granskas under sin mandatperiod. Därmed är förhoppningen att ett medlemskap i rådet ska bidra till en positiv utveckling i de länder där mänskliga rättigheter kränks. Om ett land under sin tid i rådet ägnar sig åt grova och systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter kan generalförsamlingen utesluta landet ur rådet. Då krävs det att två tredjedelar av närvarande medlemmar i generalförsamlingen stödjer beslutet, något som hände för första gången den 1 mars 2011 då Libyen blev uteslutet.

En viktig skillnad jämfört med tidigare är också att MR-rådets sessioner sedan starten sänds på webben. Det innebär bl a att icke-statliga organisationer som inte har möjlighet att vara på plats i Genève ändå kan följa rådets arbete, för att t ex se hur deras egen regering agerar när den granskas.

Från MRK behölls vid reformen vissa arbetsformer, t ex de oberoende specialrapportörerna och arbetsgrupperna för olika länder och tematiska MR-frågor. För närvarande finns det 12 rapportörer som rapporterar om länder, bland dem Sudan och Iran. De tematiska

FN:S MR-RÄDET

Generalförsamlingens
FN:s råd för de mänskliga rättigheter
Högkommissarien för mänskliga rättigheter

2006	Konventionen om försvinnade personer
2006	Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
1990	Konventionen om migrantarbete
1989	Konventionen om barnets rättigheter
1984	Konventionen mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling
1979	Konventionen om avskaffande av alla slags diskriminering av kvinnor
1966	Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter
1966	Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
1965	Konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering
1948	Den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter
	FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna

Årtalen vid konventionerna anger det år då de antogs.

Ordföranden	Kommittén mot försvinnanden
Ordföranden för utsatta länder	Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning
Ordföranden för barns rättigheter	Kommittén för rättigheter för migrantarbetare
Ordföranden för kvinnors rättigheter	Kommittén för barnets rättigheter
Ordföranden för annan grym, tvångsarbete eller bestraffning	Kommittén mot tortyr
Ordföranden för avskaffande av tvångsarbete av kvinnor	Kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor
Ordföranden för politiska rättigheter	Kommittén för de mänskliga rättigheterna
Ordföranden för ekonomiska och kulturella rättigheter	Kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
Ordföranden för avskaffande av rasdiskriminering	Kommittén för avskaffande av rasdiskriminering

Om de mänskliga rättigheterna

Mänskliga rättigheterna (1946–2005)

rapportörerna hanterar frågor som yttrandefrihet, religionsfrihet, tortyr, våld mot kvinnor, rätten till utbildning och utomrättsliga avrättningar. Rapportörerna genomför besök, påtalar MR-kränkningar samt genomför studier. Arbetet försvåras då de regeringar som kritiserats inte alltid låter specialrapportörerna komma på besök.

HÖGKOMMISSARIEN FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Posten *högkommissarie för mänskliga rättigheter* inrättades av FN:s generalförsamling 1993 som ett resultat av världskonferensen om mänskliga rättigheter i Wien samma år. Syftet var att stärka FN:s kapacitet på området. Högkommissariens uppgift är att främja och skydda de mänskliga rättigheterna genom dialog med och rådgivning till FN:s medlemsländer samt genom att samordna aktiviteter inom FN-systemet som rör MR. Inrättandet av posten välkomnades långt ifrån av alla. Tvärtom såg vissa länder det som ett möjligt hot mot deras självbestämmande och nationella suveränitet. Det har därför varit viktigt ända sedan starten att arbeta för att stärka och säkra högkommissariens ställning och oberoende.

Högkommissarien har också ett eget kontor (*Office of the High Commissioner of Human Rights, OHCHR*), ofta kallat MR-kontoret, som ligger i Genève. Kontoret understödjer FN:s MR-mekanismer, ger råd och praktisk hjälp till stater och arbetar på olika sätt för att främja och säkra respekten för de mänskliga rättigheterna. Kontoret är organisatoriskt en del av FN-sekretariatet men fungerar i stort sett som ett fristående organ. Undantaget är personalfrågor och budget, där kontoret är underställt generalförsamlingen.

Under Kofi Annans tid som generalsekreterare för FN lades grunden för en mer framskjuten plats för högkommissarien och OHCHR inom FN men också för MR-frågornas betydelse i stort. Kofi Annan gjorde en tydlig koppling mellan FN:s olika arbetsområden genom att slå fast att respekt för mänskliga rättigheter krävs för att uppnå både säkerhet och utveckling. Detta bidrog

till att högkommissariens kunde flytta fram positionerna både vad gäller staters skyldighet att skydda sin befolkning (*"Responsibility to Protect"*) och ambitionen att mänskliga rättigheter ska genomsyra hela FN:s verksamhet.

I juni 2014 utsåg FN:s generalförsamling enhälligt Jordaniens prins Zeid Ra'ad al-Husseini till ny högkommissarie för mänskliga rättigheter. Han har bl a varit FN-ambassadör, ambassadör i USA, ordförande i FN:s säkerhetsråd samt haft en rad uppdrag för Internationella brottmålsdomstolen (ICC).

KONVENTIONER OCH KOMMITTÉER

FN:s främsta redskap för att skydda de mänskliga rättigheterna är konventioner. 25 juridiskt bindande konventioner om mänskliga rättigheter har förhandlats fram och antagits av FN:s generalförsamling. Några av MR-konventionerna har tilläggsprotokoll som förhandlats fram i efterhand och rör specifika frågor.

Ett land som ansluter sig till en FN-konvention förbinder sig att inlemma reglerna i sin egen lagstiftning och att agera i enlighet med konventionens innehåll. Anslutningen till en konvention sker i två steg. Först *signerar* landet konventionen vilket betyder att man tillkännager att man avser att ansluta sig till den. Ett arbete med att se över lagar och regler så att de stämmer med konventionen inleds. När översynen är klar *ratificerar* landet den vilket innebär att den upptas som en del av landets lagstiftning. Länder som har ratificerat en konvention kallas för konventionsstater.

Det finns möjlighet att reservera sig mot delar av konventionstexten, något som många länder utnyttjar. Ett problem med detta är att innehållet i konventionen riskerar att urholkas om länder reserverar sig mot alltför många eller

Elever kör för lunch i en skola i norra Kivuprovinsen, Demokratiska republiken Kongo.

alltför viktiga bestämmelser. En av de konventioner som har flest reservationer är CEDAW, konventionen om avskaffande av all form av diskriminering av kvinnor. Cirka 60 länder har reserverat sig mot delar av dess innehåll.

Nio av FN:s MR-konventioner – de s k kärnkonventionerna – har (som framgår ovan) en kommitté av oberoende experter knuten till sig. Experterna sitter där i sin personliga kapacitet och är inte representanter för något land. Kommittéernas uppgift är att regelbundet granska alla stater som anslutit sig till konventionen. I konventionstexten står det hur ofta detta ska ske. Staterna måste då lämna en skriftlig rapport till kommittén där de

redogör för hur arbetet med att förverkliga innehållet i konventionen fortlöper. Om kommittén anser att rapporten är oklar eller ofullständig får regeringen ta fram ett bättre underlag.

Ofta får kommittén också ta emot s k alternativrapporter eller parallellrapporter sammanställda av icke-statliga organisationer i det berörda landet. Dessa har i dagsläget stor betydelse eftersom kommittéerna är överbelastade och har svårt att hinna kontrollera alla uppgifter som de får av regeringarna. När granskningen är gjord utfärdar kommittén rekommendationer till regeringen, s k *concluding observations*.

MR-kontoret i Genève ger administra-

tivt stöd till granskningskommittéerna. Svenskar som suttit med i en kommitté är bl a Peter Nobel (rasdiskrimineringskommittén), Elisabeth Palm (kommittén för medborgerliga och politiska rättigheter, den s k MR-kommittén) samt Krister Thelin (också MR-kommittén).

Den senaste i raden av kärnkonventioner handlar, som tidigare nämnts, om s k försvinnanden. Den trädde i kraft i januari 2010 då 20 länder ratificerat den. Kommittén sammanträdde för första gången i november 2011. Sverige har fortfarande inte ratificerat konventionen men förberedande arbete för att göra det pågår.

Läs mer på: fn.se/fn-mr

DET HÄR KAN DU GÖRA:

Alla kan vara med i det viktiga arbetet för mänskliga rättigheter! Här är några förslag på vad DU kan göra:

Ge ett bidrag till Flickaprojektet!

Könsstymning och barnaktenskap är verklighet för många flickor världen över. Därför arbetar Svenska FN-förbundet med att informera om flickors rättigheter och med att samla in medel till FN:s befolkningsfond UNFPA och dess framgångsrika arbete mot könsstymning och barnaktenskap i Etiopien. Genom information och dialog på bred front om dessa sedvanors skadliga effekter förändras attityderna i lokalsamhället. Du kan stödja detta viktiga arbete genom att ge ett bidrag. Swisha valfritt belopp till 90 0563 8 och ange *Flicka* eller gå till fn.se/flicka och läs mer!

Foto: Svenska FN-förbundet

Arbeta med mänskliga rättigheter i din FN-förening!

FN-föreningarnas lokala arbete utgör grunden för hela FN-rörelsen. Varje förening beslutar självständigt om sin verksamhet. Att engagera sig i FN-rörelsen är berikande på många sätt. Det ger möjlighet att möta nya människor, påverka och bidra till det viktiga arbetet för en bättre värld. Den som är aktiv i FN-rörelsen är en del av en internationell rörelse med förgreningar i ca 100 länder. Bara fantasin och ekonomin begränsar vad som lokalt kan göras för att uppmärksamma betydelsen av de mänskliga rättigheterna. Läs mer om att engagera sig i den svenska FN-rörelsen på fn.se/engagera-dig!

Ställ en fråga till din kommun!

Även i Sverige finns mycket att göra när det gäller mänskliga rättigheter. Negativa attityder och intolerans mot personer som upplevs som ”icke-svenska” är t ex ett stort problem i hela samhället. Följden blir att dessa människor blir diskriminerade, bl a på bostads- och arbetsmarknaden. Människor bor och lever i kommuner och därför är kommunala aktörer avgörande för hur samhället lyckas motverka diskriminering. Ställ en fråga till din kommun om hur den jobbar för mänskliga rättigheter och mot främlingsfientlighet och intolerans – t ex under kommunfullmäktiges allmänna frågestund eller via kommunens webbsida!

Bli medlem
i FN-förbundet!

Ring 08 - 462 25 40
eller ansök på fn.se

Foto: Svenska FN-förbundet

Årets FN-vän Yasmine Sherif tillsammans med FN-förbundets ordförande Aleksander Gabelic och generalsekreterare Petra Hallebrant.

Årets FN-vän 2017: Fler svenskar behövs i FN!

Yasmine Sherif är MR-juristen som med målmedvetenhet och fiffighet lyckades få jobb inom FN på rekordtid. Hennes bok "The Case for Humanity" är ett brandtal för ett mänskligare FN. Efter närmare 30 års FN-tjänst har hon nu belönats med utmärkelsen Årets FN-vän.

När Svenska FN-förbundet i oktober högtidlighöll FN-dagen med sedvanligt seminarium i Stockholms konserthus var FN-svenskan Yasmine Sherif där och fick ta emot priset Årets FN-vän. Det var en röd och strålande glad pristagare som i sitt tacktal berättade om hur hon som ung student 1987 lyckades få en praktikplats på centret för mänskliga rättigheter (MR) i Genève genom att skriva ett passionerat brev på svenska och samtidigt ge det en formell inramning som gjorde att det "såg viktigt ut".

– Eftersom ingen av medarbetarna kunde läsa svenska så blev de tvungna att ge brevet till Jan Mårtensson, som då var chef för centret. Och planen fungerade, för det slutade med att jag fick praktik där! berättar hon.

BESTÄMDE SIG TIDIGT

Redan som tonåring bestämde sig Yasmine för att hon ville jobba för FN. Hennes mamma talade mycket om orättvisorna i världen, om vikten av att hjälpa andra och om förebilder som Nelson Mandela, Martin Luther King, Eleanor Roosevelt, Raoul Wallenberg och Dag Hammarskjöld.

– Jag berördes av det stora lidandet ute i världen och när jag förstod vad FN handlade om kände jag att 'det är precis det jag ska göra med mitt liv', berättar Yasmine.

Efter sin juristexamen och praktik på MR-centret 1988 dröjde det inte länge innan hon fick sin första FN-tjänst. Sedan dess har hon, utöver FN-städerna New York och Genève, varit stationerad i Afghanistan, Kambodja, Montenegro, Bosnien och Hercegovina, DR Kongo, Sudan, Jordanien och Israel-Palestina konflikten. Ofta har hennes arbete handlat om rättighetsfrågor, rättssäkerhet och skydd av civila, men i dagsläget är Yasmine chef för Education Cannot Wait, en global fond som skapades vid världstoppmötet om humanitära frågor 2016. Fonden är inrymd hos FN:s barnfond Unicef i New York.

– Vi är 15-16 personer som jobbar med att dra in pengar till utbildning för barn i krigsområden och att i samarbete med olika FN-organ bygga upp sådan verksamhet, främst i flyktingläger, berättar hon.

– Barn kan sitta i läger i tio år utan skolgång, men att vara sysselsatt och ha

någonstans att gå är avgörande när man varit med om svåra saker. Det handlar också om att hjälpa de här barnen att se bortom kriget; se att de har en framtid.

Redan under 1990-talet började Yasmine fundera på att skriva en bok om FN, inspirerad av de stora tänkare som hennes mamma introducerat henne till. Men jobbet och familjen kom emellan, och först 2015 blev hennes idé till verklighet. Med stöd av Jan Eliasson, då vice generalsekreterare vid FN, lanserades boken – The Case for Humanity – både i New York och Genève och är idag en bästsäljare i FN:s bokhandel.

– Folk säger till mig att "den där boken är din kärleksförklaring till FN". Och det är bara positiv energi i den. Jag ville inte skriva något för att kritisera utan det handlar mer om varför FN finns och vilken potential organisationen har.

– Min slutsats om vad som krävs för att FN ska kunna bli mer effektivt och göra större skillnad handlar om oss FN-tjänstemän, om vilka vi är som individer. Vi ska representera hela mänskligheten så vi måste vara passionerade och gå ut och inspirera, påverka och uppmuntra civilkurage. Det behövs för att vi ska få fler moraliska beslut inom organisationen.

SVENSKAR STÅR HÖGT I KURS

Bland dem som fått utmärkelsen Årets FN-vän tidigare finns en rad stora FN-svenskar som Hans Blix, Hans Corell och Margot Wallström.

– Svenskar inom FN står väldigt högt i kurs. Men trots att Sverige inte bara är en stor bidragsgivare utan också en viktig röst i FN är vi inte så välrepresenterade i FN, säger Yasmine.

– Sverige behöver sätta ner foten och kräva fler svenskar på höga poster i systemet. Det skulle bara vara bra för FN. De värderingar som vi växer upp med i Sverige är ju identiska med FN-stadgan: vi har fri utbildning, fred, mänskliga rättigheter, yttrandefrihet och rättssäkerhet. Sveriges utrikespolitik för ett starkare FN är mycket viktig. Att ta in fler svenskar och ge dem möjlighet att påverka genom sina värderingar och plattare ledarskap är ett recept för ett bättre FN!

■ AnnaLena Karlsson Andrews

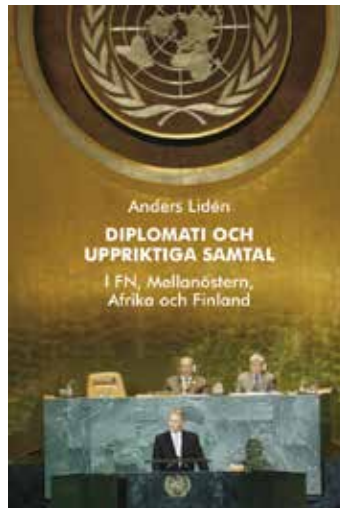
Läs en längre intervju med Yasmine Sherif på fn.se/sherif/

Diplomati och uppriktiga samtal av Anders Lidén

Funderar du på hur det är att arbeta som diplomat? Att delta i toppmöten i FN, fördela bistånd i Zimbabwe eller som offentlig person navigera Beirut's gator under pågående inbördeskrig? I *Diplomati och uppriktiga samtal* – i FN, Mellanöstern, Afrika och Finland (Carlssons förlag) skildrar Anders Lidén ett fullspäckt yrkesliv i utrikesförvaltningens tjänst. Här framhålls att det uppriktiga samtalet – dialogen – är ett samhälles främsta och yttersta försvarslinje.

År 2016, efter att som sista uppgift ha bedrivit kampanj för en svensk plats i FN:s säkerhetsråd, gick Lidén i pension och började skriva en bok utifrån de löpande

anteckningar han gjort under sitt yrkesliv. Till en början var den tänkt för den närmaste familjen, men han insåg snart att det nog fanns fler som kunde vilja läsa – om tvisterna kring vilka politiska ledare som skulle få komma på Palmes begravning, om att bistå i medlingsuppdrag mellan Iran och Irak och om att äta lunch med en dåligt påläst Ban Ki-moon strax innan han tillträdde som FN:s generalsekreterare. Det hade han förstås rätt i! För blivande diplomater, yrkesverksamma inom branschen och den allmänt nyfikna läsaren finns här fullt med anekdoter om bisarra arbetssituationer och möten med världskända ledare. Än mer spännande hade det kunnat vara om Lidén varit mer personlig och reflekterande, men det är å

andra sidan förstäligt att den mer subjektiva berättarformen kan verka främmande för någon som ägnat 37 år åt diplomati. Och trots det görs viktiga politiska poängar. Lidén är mån om dialogen och en vän av att beakta många perspektiv. Faran i att tala förbi eller vägra lyssna på meningsmotståndaren betonas ofta. Ibland genomlyser frustration över att UD gjort vad man trott ger bäst

anseende snarare än bäst resultat, eller över att flera länder i FN- och EU-sammanhang sett till sina egna nationella intressen i stället för de globala. I en sista anekdot berättar Lidén om känslan av att lämna utrikeslivet och gå i pension – i en tid då den främsta försvarslinjen är hotad.

■ Marika McAlevey

Foto: Johan Nordby

Rebecca Åblad, 34 år, från Falköping är medlem i FN-förbundet och månadsgivare till projektet Minor. Pengar som samlas in via projektet går till FN:s minröjningsprogram Unmas. Genom att stödja Minor bidrar Rebecca till en tryggare värld där bönder kan odla sin mark och flyktingar återvända hem efter krigets slut.

Hur kommer det sig att du valde att stödja Svenska FN-förbundet?

Jag har varit medlem sedan 1998 och har haft ett omfattande engagemang genom både Falköpings och Örebros FN-föreningar. Min pappa var aktiv inom rörelsen så jag har följt med på evenemang så länge jag kan minnas.

Varför valde du att bidra till just Minor?

Jag kände att det var lite av ett bortglömt ämne när man pratar om olika insatser. Folk tänker ofta på katastrofer och krig som något kortsiktigt som man kan hjälpa till att stoppa genom att ge pengar vid enstaka tillfällen, men minorerna kan ju ligga kvar i marken i många decennier efter konflikternas slut.

Varför behövs FN:s minröjningsarbete?

Minor utsätter människor för risker när de gör grundläggande saker som att gå till skolan eller hämta vatten. Ibland ser de ut som leksaker, vilket gör det uppenbart att de är riktade mot civila och barn snarare än militärer. Jag tycker också det är bra att man utbildar lokalbefolkning i minröjning så att insatser kan fortgå lokalt under en lång period utan att det blir en stor kostnad.

Stöd
FN-förbundets
projekt MINOR

Swisha
valfritt belopp
till 90 05 638 och
ange MINOR

Namninsamling mot barnäktenskap

På internationella dagen för flickor den 11 oktober arrangerade FN-förbundet och riksdagens FN-nätverk ett seminarium om barnäktenskap i gamla riksdagshuset. Regeringens utredare Mari Heidenborg medverkade och fick ta emot förbundets namninsamling med krav på ett totalförbud mot barnäktenskap i Sverige. Hela 9 500 personer hade med sina underskrifter uttryckt åsikten att inga barn ska kunna vara, behandlas eller betraktas som gifter i Sverige.

FN-förbundets film vann publishingpriset

Publishingpriset för bästa informationsfilm tilldelades i oktober Svenska FN-förbundets film om de globala målen för hållbar utveckling. Filmen, med förbundets goodwillambassadör Carolina Klüft, lanserades i våras och kan ses på FN-förbundets Youtube-kanal.

Elsa Tegstam tog emot sin utmärkelse i Stockholms konserthus den 20 oktober, då FN-förbundet höll sitt årliga seminarium inför FN-dagen.

Elsa är Årets FN-supporter

Årets FN-supporter 2017 heter Elsa Tegstam. Visst är jag glad, säger hon, men utan föreningen hade inget gått att åstadkomma.

Elsa Tegstam vet vikten av att knyta ihop det globala och det lokala. Det är en av drivkrafterna bakom hennes starka lokala engagemang.

– FN är så unikt, eftersom alla länder är välkomna. Men för att FN ska kunna fungera som det är tänkt, behöver enskilda människor i alla dessa länder påverka sina politiker, konstaterar hon.

Som ledare är hon välmeriterad, i början av yrkeslivet som kurator och vårdchef för utvecklingsstörda i landstinget. Hon har varit engagerad i arbetsmiljöfrågor inom ICOMH, som är ett underorgan till WHO, och hon har haft en professionell karriär som chef för den psykosociala verksamheten inom SAS Sverige. Från alla dessa positioner

har hon med sig en viktig erfarenhet som kommit FN-förbundet till del:

– För att få något gjort måste man samarbeta. Annars kan du sitta där på din kammare och jobba utan att något händer. Jag har lärt mig att jag måste leta rätt på bra kontakter för att lösa de problem jag har, säger hon.

REKRYTERADES TILL ORDFÖRANDE

I FN-förbundet har hon varit medlem sedan början av 90-talet. Då rekryterades hon som ordförande till Sollentuna-föreningens årsmöte. Det var väl att hon kom med, för utan henne kanske föreningen hade lagts ned runt millennieskiftet.

– Luften gick plötsligt ur. Det slutade med att vi bestämde att lägga ned, på ett årsmöte. Men jag ville försöka mer, berättar hon.

Sagt och gjort. Vilka skulle hon anlita för att lösa problemet?

– Först behövde vi engagera fler att vara med i styrelsen. Och sen se vilka av medlemmarna vi kunde engagera djupare. Och vilka var inte med fast de borde vara det? Kunde vi haka på andra organisationers aktiviteter?

Organisationen startade om och gick ut hårt. FN-dagen blev viktig. Det gällde att ha ett bra program, att väcka människor till insikt om att det går att påverka. Att ta tag i lokala politiker, att få dem till att medverka. Under många år har kommunalråd och oppositionsråd fått hålla tal om vad FN står för, för dem personligen. Teaterföreställningar och seminarier med aktuella frågor har anordnats, och kända profiler bjudits in som folkrättsexperten Ove Bring och diplomaten Henrik Salander.

– Det handlar om att informera och skapa engagemang, inte minst bland barn och unga. Vi har bjudit in alla förskolor till FN-dagen med Clownen Manne som draghjälp, och vi har ett nära samarbete med ungdomshuset Satelliten i Sollentuna samt till och från med Rudbecks gymnasium, berättar Elsa Tegstam.

GRUNDLÄGGANDE GOD KRAFT

Hon konstaterar att FN är omfattande och att det är viktigt att människor inte känner att det blir för svårt att greppa. I alla kontakter utgår hon därför från den grundläggande goda kraften i FN.

– FN:s stadga är väldigt klok.

Deklarationen om mänskliga rättigheter bygger på olika modeller av kärleksbudsskapet, som det uttrycks i olika religioner. Och får man kännedom om FN:s budskap kan man inte låta bli att engagera sig. Det är genom kraften av alla oss som engagerar oss som FN blir starkt.

■ *Marika Sivertsson, frilansjournalist*

Årets FN-supporter utses av Svenska FN-förbundet sedan 2007. Pristagaren ska ha gjort "engagerande insatser till stöd för FN eller FN-förbundet".

FN-skola 10 år

Globalt engagemang med eleverna i centrum

I år fyller Svenska FN-förbundets projekt FN-skola 10 år. Världshorisont besökte Söderportgymnasiet i Kristianstad, en FN-skola där elevernas engagemang sätts i centrum.

Projektet FN-skola startade för att öka kunskapen om och engagemanget för globala frågor bland gymnasieelever och lärare. I år är det tio år sedan de första FN-skolorna certifierades. Helen Huledal, skolansvarig på Svenska FN-förbundet, menar att behovet var stort redan från start.

– Vi visste att det fanns ett intresse hos många elever, men också att de inte visste hur de skulle kanalisera det. Genom kunskap ville vi ge dem en bättre bild av hur det ser ut i världen och hur de kan bidra och påverka. Det är skolans uppgift att göra eleverna medvetna om civilsamhällets roll i en demokrati, säger hon.

Planen var att börja med fem skolor, men redan första året ansökte väldigt många och 20 stycken blev certifierade. Helen Huledal och hennes kollegor bestämde sig då för att köra igång med dem och har sedan långsamt utvecklat projektet till att idag omfatta 35 skolor.

Den främsta skillnaden mellan då och nu är enligt Helen Huledal att det idag finns en bredare förankring i skolorna och en tydligare röd tråd. Mellan FN-skolorna och FN-förbundet råder ett nära samarbete med elevernas engagemang i fokus.

Varje skola får ett grundpaket där det ingår att man ska få igång FN-elevföreningar och fortbilda personalen. Skolorna kan sedan själva välja om de vill arrangera t ex FN-rollspel eller temadagar, säger Helen Huledal.

VILL KUNNA PÅVERKA

Söderportgymnasiet i Kristianstad har varit med i projektet FN-skola från starten. Det är en vacker och pampig skola med drygt 800 elever, varav ett tiotal är engagerade i skolans FN-elevförening. Moa Levinsson läser andra året på International Baccalaureate Diploma Programme, IB, och är en av de elever

som har valt att gå med där.

– Jag gick med för att jag ville veta mer om hur man påverkar och står upp för folk som inte kan stå upp för sig själva, säger hon.

Hon får medhåll av klass- och föreningskamraten Lisa Wibäck som lägger till att det även handlar om personlig utveckling.

– Man växer som person och får utveckla både sin kreativa sida och sin projektledarsida. Det är ett sätt att bli mer säker på sig själv.

Just nu har föreningen fullt upp med att planera FN-dagen och har möte i ett av grupprummen. Förutom Moa Levinsson och Lisa Wibäck har tre andra elever slutit upp och det spånas för fullt om möjliga upplägg.

– Jag vill att människor ska få upp ögonen för vad vi och de kan göra. Nu har vi t ex FN-dagen och då ska vi prata om de globala målen. Det är inte alla som vet vad det är, men när man har en klasskompis som är engagerad kanske det blir mer intressant. Vi får FN att bli mer relaterbart, säger Moa Levinsson.

Lisa Wibäck nickar instämmande.

Ovan: Läraren Cecilia Ahlm Waldén har bl a varit med och utvecklat FN-rollspelet på skolan. Vänster: Lisa Wibäck (till vänster) i samtal med Yaqeen Al-Shuwaili. Till höger sitter Olivia Silverberg.

FN-elevföreningen på Söderportgymnasiet i Kristianstad diskuterar hur FN-dagen ska uppmärksammas. Moa Levinsson, till vänster, vill hjälpa andra att upptäcka hur de kan engagera sig i globala frågor.

– Även om det ”bara” är en elevförening känns det som att vi kan influera andra elever och att det kan leda till något större, säger hon.

FRIHET UNDER ANSVAR

Cecilia Ahlm Waldén är lärare i samhällskunskap och Economics på IB-programmet och var med från början med att utveckla skolans FN-rollspel. Tidigare kollegan Ing-Britt Pettersson Nyholm var den som tog initiativ till att utveckla Söderportgymnasiet till FN-skola. Cecilia beskriver skillnaden mellan då och nu som enorm.

– Då var vi ett fåtal lärare som gjorde allt själva. Nu är det som att trycka på en knapp. Alla vet vad de ska göra, även personalen i kafeterian och vaktmästarna. Vi har försökt att förankra konceptet brett så att det inte ska bli så tungt för den enskilda läraren, säger Cecilia Ahlm Waldén.

När Martin Bengtsson började arbeta som lärare i samhällskunskap, filosofi och psykologi på Söderport 2007 dröjde det inte länge innan även han började engagera sig i projektet.

– Som lärare försöker man hela tiden hitta vägar till att öka elevernas engagemang. FN-skola var ett sätt att få stöd i det arbetet. Det markerar också att vi som skola engagerar oss i dessa frågor, vilket skapar en viktig profil, säger han.

Martin Bengtsson tycker det är bra att arbetet med FN-skola inte enbart ligger på lärarna utan att det även är upp till eleverna att driva. Han beskriver också den lokala FN-föreningens stöd som välbehövligt.

– Det är bra att allt inte kommer från

oss lärare och att eleverna kan driva något själva. Men de är också nybörjare och därför är det bra att de har FN-föreningens stöd.

Trots att det är FN-elevföreningen och lärarna som har det yttersta ansvaret för projektet är det meningen att samtliga elever på skolan ska märka att det är en FN-skola de går på. Målet är att alla ska vara med och ta del av arbetet med globala frågor. Bl a anordnas utrikespolitiska debatter och evenemangsdagar där samtliga elever får veta hur man kan engagera sig.

FESTLIG HÄNDELSE

En av de mer festliga händelserna under året är FN-rollspelet där eleverna får spela delegater från olika länder. Under tre dagar iscensätts FN:s generalförsamling där elever som går andra året får förhandla med varandra och därmed utveckla sin diskussionsförmåga.

– Vi bedömer det som positivt för deras sociala utveckling och de får en realistisk syn på vad de kan åstadkomma. Dessutom blir det lite karneval när hela skolan gör något tillsammans och det är eleverna som får stå för föreställningen, säger Martin Bengtsson.

Förutom att engagera eleverna i globala frågor fungerar rollspelet även som ett integrationsprojekt. Text ska eleverna på introduktionsprogrammen, som ofta är nyanlända och inte behöriga till gymnasieskolans nationella program, vara delegater från de nordiska länderna.

– FN-rollspelen är en metod som för oss samman. Det är ett sätt att se och höra varandra och att skapa relationer. Jag tycker att det är en god metod och

man får sätta sig in i ett annat lands perspektiv, säger Cecilia Ahlm Waldén.

EN REKRYTERINGSBAS

Det är inte bara för eleverna som FN-skolan har stor betydelse. Ing-Britt Pettersson Nyholm, som tog initiativ till att göra Söderportgymnasiet till FN-skola, är idag vice ordförande och skolansvarig i Kristianstads FN-förening. Enligt henne är skolan en god rekryteringsbas för föreningen.

– I FN-föreningen har vi genom åren fått många unga medlemmar från skolan. Flera har sedan tagit sig an styrelseuppdrag inom föreningen och några har till och med utbildat sig till ordförande för FN-rollspel och ställer upp som sådana på andra skolor i Sverige. Söderport har dessutom flera mycket engagerade medarbetare som vi i föreningen håller kontakten med för erfarenhetsbyte.

Precis som lärarna och eleverna pratar Ing-Britt Pettersson Nyholm varmt om just FN-rollspelen och hur viktiga de är när det gäller att skapa intresse för internationella frågor.

– Många elever får genom rollspelen, och genom att Söderport är en FN-skola, upp ögonen för globala frågor. Jag har kontakt med en del forna elever som alla vittnar om hur viktiga rollspelen var för dem, och menar att det var där deras intresse och engagemang väcktes.

■ *Text och foto: Izabella Rosengren, frilansjournalist*

Svenska FN-förbundet startade projektet FN-skola 2007. Under de tio år som gått har allt fler elever och lärare på certifierade FN-skolor engagerat sig för en bättre värld via en mängd olika aktiviteter. Skolan spelar en central roll i FN-förbundets verksamhet. Idag finns 34 FN-skolor i Sverige som genom bl a FN-rollspel, temadagar och elevföreningar engagerar tiotusentals lärare och elever. Genom det nya projektet Aktion FN, som elever på FN-skolorna genomför fyra gånger om året, nås omkring 10 000 elever varje gång, enligt FN-förbundets uppskattningar.

Läs mer och ansök om att bli FN-skola på fn.se/fnskola/

Kärnvapenfrågan drog fullt hus när FN-dagen firades i Falun

Falu FN-förening firade FN-dagen och årets fredspris med ett möte på gamla Elverket den 23 oktober. Nästan hundra personer hade hörsamt inbjudan och bjöds på flera intressanta föredrag, sång av Falu Fredskör och hembakt fika.

Viktor Sundman från Svenska FN-förbundet berättade om bakgrunden till FN:s nya konvention mot kärnvapen och talade för behovet av en ny folkrörelse för en kärnvapenfri värld.

Sverre Wide från Högskolan Dalarna kopplade ihop det han kallade kärnvapenterorismen med formandet av normer i Sverige och världen. Hur kan vi försvara demokratiska värden om vi tillåter några att bestämma över världen i kraft av sina helvetesvapen?

Tomas Söderberg, biskop emeritus, berättade om kärleken till livet och till allt som lever och som riskerar att förintas på en enda sekund.

Laila Edholm från Falu Arbetarkommun redogjorde för problematiken i att å ena sidan vilja avskaffa kärnvapnen och å andra sidan beakta betänkligheterna mot att underteckna den konvention som äntligen kommit till stånd i FN:s generalförsamling.

Richard Holmqvist hänvisade till Miljöpartiets konsekventa arbete mot kärnvapnen och förespråkade mer opinionsbildning för att få

tryck bakom kravet på undertecknande av FN-konventionen.

Falu Fredskör eldade på med några riviga låtar för fred och mot svensk Natoanslutning.

SVERIGES VIKTIGA ROLL

I det öppna samtalet efter fikat betonade flera personer i sina inlägg Sveriges viktiga roll för att konventionen ska bli verklighet. Svensk vapenexport fick sig också en känga. Flera hävdade att risken för kärnvapenkrig har ökat igen och att kunskapen om vilken oerhörd förstörelse det skulle innebära måste spridas.

Evenemanget arrangerades i samarbete med NBV, IOGT-NTO, Svenska kyrkan, Socialdemokrater för tro och solidaritet, Equemeniakyrkan och Folket i Bild.

■ Helge Sonntag

Ordförande, Falu FN-förening

Foto: Annica Ericson

Vid mötet arrangerat av Falu FN-förening m fl antogs ett uttalande som sändes till Sveriges representation vid FN.

Till Sveriges representation vid Förenta Nationerna

ICAN har just fått Nobels fredspris för sitt arbete mot kärnvapen. Nu finns FN-konventionen om kärnvapenförbud. 122 av FN:s medlemmar har arbetat fram den och den har redan signerats av över 50 medlemmar.

Sverige har i alla år varit ledande i kampen mot kärnvapnen. Men alla säkerhetsrådets permanenta medlemmar är kärnvapenationer.

Vi vill att Sverige tar vara på tillfället som medlem i säkerhetsrådet och lyfter frågan om säkerhetsrådets ansvar för kärnvapnens avskaffande.

Vi vill också att ni ber svenska regeringen att snarast föreslå riksdagen att ratificera FN-konventionen!

Uttalandet enhälligt antaget av deltagarna vid offentligt möte i Falun den 23 oktober 2017

Cykelmanifestation för Agenda 2030

FN-föreningen i Karlskoga-Degerfors tillsammans med ABF, Karlskoga-Degerfors kommuner, Karlskoga Folkhögskola och Rädda Barnen anordnade den 2 oktober en cykelmanifestation mellan Karlskoga och Degerfors (10 kilometer), för att uppmärksamma den internationella barndagen och Örebro läns sk framtidsvecka.

En budkavle på temat Agenda 2030 - Vill du vara med och skapa skillnad? startades för att färdas mellan de två kommunerna. Stopp gjordes för fika och informationsutbyte längs vägen. FN-föreningen delade vid en av stationerna ut folder om agendan och samtalade

Foto: Christina Eriksson

Ordföranden för Örebro läns FN-distrikt, Siv Kanon, tillsammans med lärare och elever från Karlskoga Folkhögskola.

om en del av de 17 målen. Deltog gjorde bl a elever och lärare från Karlskoga Folkhögskola.

Temamöte om Kenya och säkerhetsrådet

Örnsköldsviks FN-förening anordnade i oktober ett temamöte om Kenya och Sveriges roll i säkerhetsrådet. Talade gjorde Gunvor Ngarambe som har lång erfarenhet av FN-frågor genom Stockholms FN-förening och Internationella Kvinnoförbundet. Hon har också mångårig erfarenhet som biståndsarbetare i Kenya.

Gunvor tog upp Kenyas koloniala historia och dess situation idag med bl a utbredd korruption och etnisk konflikt. Hon talade även om Sveriges roll i FN:s säkerhetsråd. Hon hoppades att Sverige nu med kraft försöker förebygga konflikter innan de bryter ut och verkar för att stärka kvinnors rättigheter.

FN-dagen firades i hela landet – här är några exempel:

Gävle FN-förening uppmärksammade FN-dagen genom informationsbord och utställningen Flicka på stadsbiblioteket. På kvällen deltog föreningen i ett samtal om mänskliga rättigheter i samband med en regnbågsmässa i Mariakyrkan i Gävle.

Foto: Jesper Pyltz

Göteborgs FN-förening arrangerade ett kombinerat 70-årsjubileum och FN-dagsfirande på anrika Bio Roy. Aftonen bjöd på sång av Göteborgs ungdomskör, intressanta föredrag av Ove Bring och Inga-Britt Ahlenius, snittar, bubbel och Flickafilm m m. Ca 240 personer deltog och kvällens intäkter på drygt 21 000 kr gick till Flickaprojektet.

Under FN-dagens lunchtimme bjöd **Kristianstads FN-förening**, tillsammans med kommunen, på kaffe och FN-kaka på Stora Torget. Kommunalrådet Anders Tell och vår egen ordförande, Jan Lindelöf, höll tal. Föreningen fortsatte även med sin tradition att i samarbete med lokala krafter förlägga FN-dagsaktiviteter utanför centralorten, denna gång i Tollarp, två mil väster om Kristianstad. Tollarps skola och Axonaskolan firade genom att man hissade FN-flaggan, sjöng, talade och hurrade samt hade temadag. På kvällen hölls en välbesökt samling och konsert i V Vrams kyrka. Andra aktiviteter under FN-veckan var tipsrunda med FN-frågor i friluftsområdet Stackedala, utställning om FN på biblioteket, en paneldebatt om aktuella internationella frågor på FN-skolan Söderport med företrädare för ungdomsförbunden och temadagar på olika skolor.

Köpings FN-förening samarrangerade FN-dagsfirandet med Unga Örnar. Tillsammans var man ute på två skolor och höll föreläsningar om konflikthantering och barnkonventionen och lät elever arbeta i smågrupper med att lösa problem och konflikter som kan uppstå på skolor. Dagen före FN-dagen byggde vi också en utställning som belyste de tre projekten Flicka, Minor och Skolmat samt Agenda

2030, barnkonventionen och FN:s uppbyggnad. Utställningen gick att se i Folkets Hus i Köping under november.

Laxå FN-förening firade FN-dagen med föreläsning på Casselgården. FN-distriktets ordförande i Örebro län Siv Kanon berättade om turerna runt presidentvalet i Gambia 2016 samt om intryck från ett besök i Nordkorea 2014.

FN-föreningen i Mariestad deltog på mångkulturdagen på stadsbiblioteket i Mariestad för att uppmärksamma FN-dagen. Tillsammans med biblioteket anordnades också en föreläsning om att arbeta för mänskliga rättigheter i Afghanistan med Kajsa Johansson, styrelseledamot i SIDA och Svenska Afghanistankommittén och doktorand vid Linnéuniversitetet.

Partille FN-förening visade under FN-veckan en utställning på Partille Kulturum, med fokus på Agenda 2030 och projekten Minor, Flicka och Skolmat. På FN-dagen fanns föreningen på plats för information, samtal och tipstävling runt utställningen. Extra trevligt var att Partille Kommun på FN-dagen delade ut sitt årliga barnkonventionspris.

Tierps FN-förening firade FN-dagen fyrfaldigt eftersom den lokala gymnasieskolan, Högbergsskolan, som samlar nästan alla ungdomar i kommunen, nu blivit en certifierad FN-skola. Själva FN-dagen uppmärksammades som vanligt på dagtid med utställning och filmvisning och föreläsning om FN för studerande på vuxenutbildningen. Många där har egna erfarenheter av de krissituationer som FN försöker hantera. Ett trevligt inslag var också FN-fika där intäkterna gick till FN. På kvällen arrangerades ett möte på biblioteket där representanter för Högbergsskolan berättade om vad det innebär att vara en FN-skola. Dagen efter skedde den officiella invigningen av FN-skolan, med hissande av FN-flaggan och tal av skolchefen och FN-föreningens ordförande. Under hela veckan har man arbetat med FN-frågor på skolan och den nybildade elevföreningen har deltagit med information och inspiration. Veckan avslutades med FN-fredag med FN-tema för en grupp nyanlända elever, med bl a FN-historik och praktiska övningar.

Trollhättans FN-förening firade FN-dagen genom medverkan i MR-dagen Fyrbodal som

lockade många besökare. Det innebar att man fick lyssna till intressanta föredrag och paneldebatter men också nätverka och sprida kunskap om föreningens arbete. Vid informationsbordet syns vår sekreterare Allison Akimana, kassör Josefin Myrberg och styrelseledamot Lara Mashkry.

Ungsektionen av Uppsala FN-förening var på universitetscampus under FN-dagen och spred information och samlade "likes" till sin och UN Womens Facebooksida för Uppsala. Föreningen nådde dagens mål att komma upp i 400 "likes" (en ökning med drygt 20 procent) och bjöd på ett helt paket kaffe totalt. Stundtals var det många engagerade studenter och lärare som ville veta mer om FN-föreningen.

Foto: Marianne Andersson

Vårgårda FN-förening hade besök av FN-svensken Anders Kompass. Mellan 230 och 240 personer deltog i evenemanget, Anders talade och kören Ornunga döttrar sjöng. Det var även mingel med tunnbrödsrulle och kaffe och god bevakning av radio och tidningar.

TIPSA LANDET RUNT:

Skicka ditt tips till:
varldshorizont@fn.se och skriv
 "Landet runt" i ämnesraden

ENGAGERA DIG LOKALT

Ju fler som engagerar sig, desto mer kan vi åstadkomma! Som medlem är du välkommen att vara med och forma verksamheten i din lokala FN-förening. Möjligheterna är många! Ta kontakt med din FN-förening via www.fn.se (Engagera dig).

Röj en mina i jul!

Årets julkampanj uppmärksammar FN-förbundets projekt Minor, som stödjer FN:s minröjningsinsatser i DR Kongo. Kvar efter år av konflikt finns minor under ytan som kan explodera när som helst. Hjälpa oss röja dem! Läs mer på fn.se/underytan

Vårens kurser

13 januari: A-kurs i Stockholm om FN

26 januari: A-kurs i Umeå om FN

9 februari: A-kurs i Lund om FN

13 april: B-kurs i Göteborg om utveckling

23 mars: B-kurs i Stockholm om utveckling

4 maj: B-kurs i Malmö om mänskliga rättigheter

8 maj: B-kurs i Göteborg om mänskliga rättigheter

13 april: B-kurs i Uppsala om fred och säkerhet

3 mars: B-kurs i Malmö om fred och säkerhet

Läs mer om FN-förbundets kursverksamhet på fn.se/kurs

Dags att anmäla sig till SweMUN!

Nu går det att anmäla sig till FN-förbundets årliga nationella FN-rollspel. SweMUN är öppet för gymnasieungdomar från hela Sverige och kommer att hållas den 9-11 april 2018 på FN-skolan Spyken. Mer information hittar ni på fn.se/swemun

Nya utställningar

Låna våra utställningar om Agenda 2030 och de globala målen eller FN:s fredsarbete! Utställningarna kan visas på en skola, arbetsplats eller användas i samband med aktiviteter. Boka genom att fylla i ett formulär på någon av dessa webbsidor:

- Agenda 2030: fn.se/material-agenda2030
- FN:s fredsarbete: fn.se/material-fred

Personaltytt

Therese Bengtsson är ny insamlingsansvarig, Ulrika Hjertstrand är ny organisationssekreterare och Mattias Sköld är ny vikarierande kontorsassistent.

Världskoll.se

Nytt koncept och utseende för världskoll.se är på ingång och förväntas vara klart runt årsskiftet 17-18. Dessutom kommer en ny lärarhandledning. Den uppdaterade sidan och lärarhandledningen innehåller mer om de globala målen och syftar till att elever runt om i Sverige ska få bättre koll på utvecklingen i världen. Förhoppningen är att Världskoll framöver ska kunna bidra till djupare analyser och ökad förståelse för hur saker hänger ihop. Hur det vi gör lokalt påverkar globalt, både i positiv och negativ riktning.

Världshorisont som julklapp

Bidra till kunskap och engagemang för globala frågor genom att ge bort en prenumeration på Världshorisont i julklapp! För 190 kr får du ett snyggt presentkort med kuvert samt fyra nummer av tidningen i mottagarens brevlåda under 2018. Välkommen med din beställning senast den 18 december till varldshorisont@fn.se.

Snart dags för kongress i Svenska FN-förbundet

I juni 2018 är det dags för kongress i Svenska FN-förbundet. Här är några viktiga datum att hålla koll på:

11 JANUARI

Handlingar skickas ut och läggs samtidigt upp på fn.se. Nomineringar till förbundsstyrelsen kan nu göras via webben.

20 JANUARI

Sista dagen för FN-föreningarnas medlemmar att skicka in motioner till sin lokala FN-förening (om inte föreningens styrelse fastslagit annat datum).

28 FEBRUARI

Sista dagen för FN-föreningar att hålla sitt årsmöte då eventuella motioner från medlemmarna behandlas. Detta är även sista dagen för FN-distriktens medlemmar att skicka in motioner till distriktsstyrelserna (om inte distriktets styr-

else fastslagit annat datum).

31 MARS

Sista dagen för föreningar, distrikt och anslutna riksorganisationer att skicka in motioner till FN-förbundet centralt. Även sista dagen för att skicka nomineringar till valberedningen och för FN-distrikten att hålla årsmöte.

9 APRIL

Sista dagen att anmäla ombud och observatörer som ska åka till kongressen.

15-17 JUNI

Svenska FN-förbundets kongress äger rum i Örebro.

Två frågor till Ursula Falkringe, ordförande i FN-förbundets valberedning

Hur går arbetet i valberedningen?

Bra! Vi har haft flera möten, gått igenom handlingar och intervjuat nuvarande ledamöter. Vi ska också delta på deras styrelsemöte i december och se hur samarbetet fungerar i den aktuella konstellationen. Nu väntar vi med spänning på nomineringarna!

Vilka egenskaper bör den som nomineras ha?

Vi tar hänsyn till regler och önskemål ute i landet och strävar därför efter viss mångfald. T ex variation i medlemmarnas ålder och hemort och en representativ könsfördelning. Centralt är också ett brinnande intresse för FN, viljan att driva FN-tanken framåt och god samarbetsförmåga.

Foto: Kristoffer Elmquist

ALEKSANDER GABELIC
ORDFÖRANDE I SVENSKA FN-FÖRBUNDET:

FN:S RÄTTIGHETS- ARBETE MÅSTE NÅ ÄVEN ROHINGYERNA

Begreppet mänskliga rättigheter är vackert och inget hopp. Vi vet dessvärre att dessa rättigheter trots FN:s deklARATIONER och konventioner inte gäller för alla i praktiken. Ofta är det kvinnor och barn som förnekas mänsklig värdighet men även etniska grupper straffas kollektivt.

I Myanmar har det länge uppmärksammats att den muslimska minoriteten rohingyer förtrycks. Under det senaste året har situationen förvärrats och den beskrivs nu av FN:s generalsekreterare som en humanitär katastrof. Över en halv miljon människor har tvingats fly till grannlandet Bangladesh. FN:s MR-kommissarie har i ett skarpt formulerat uttalande sagt att situationen i Myanmar är ett ”skolexempel på etnisk rensning”.

Flera MR-organisationer har riktat berättigad kritik mot FN och världsorganisationens ledande företrädare i Myanmar. De har inte stått upp för FN:s nya MR-devis, Human Rights Up Front, som ska bidra till att FN ska agera samlat för de mänskliga rättigheterna. Det bästa sättet att förhindra konflikt och etniska rensningar är att förebygga dem genom att ta fasta på tidiga varningstecken. Det gjordes inte i Myanmar.

FN har reagerat på kritiken och dess högste företrädare har fått lämna Myanmar. Det är en välkommen åtgärd. Hur FN:s representanter ska arbeta och förhålla sig till regimen i

världlandet behöver diskuteras öppet. Hur man bäst påverkar en oansvarig regering varierar från fall till fall men faktum kvarstår att FN:s trovärdighet vilar på vad organisationen åstadkommer. Vi vet i dag alltför väl vad bristande engagemang kan leda till i konflikter eller i länder med en brokig historia fylld av oförrätter.

Arbetet för de mänskliga rättigheterna måste ständigt uppmärksammas och de mekanismer som finns internationellt, regionalt och nationellt måste stärkas. I det arbetet måste civilsamhället och organisationer som arbetar för rättigheter få stöd både resursmässigt och politiskt. Sverige kan ge sitt aktiva stöd till frivilligorganisationer som är pådrivande för att de mänskliga rättigheterna efterlevs – både här hemma och i omvärlden. Regeringen borde åter utse en ambassadör som har särskilt ansvar för kontakter med frivilligorganisationer. En sådan funktion kan användas också för att bättre fånga upp varningssignaler och förebygga konflikter.

Bara vackra ord hjälper inte men för den som i deras anda får hjälp kan de bokstavligen betyda liv eller död. Erfarenheterna av det som händer i Myanmar bör få oss att än mer fokusera på arbetet att stärka och utveckla FN:s verksamheter för de mänskliga rättigheterna så att rättigheterna skyddar fler människor – även de som lever i Myanmar.

Nästa nummer

... .. av Världshorisont kommer ut den 8 mars och är ett temanummer om flickors rättigheter.

Listan över de övergrepp, orättvisor och kränkningar som drabbar flickor runt om i världen är lång. Det handlar bl a om könsstympning, barnäktenskap, arbete i hemmet, bristande skolgång och sexuell våld. En fråga som vi tittar särskilt på i detta nummer är flickors utsatthet i samband med katastrofer och väpnade konflikter.

Samtidigt som listan över problem är lång finns det också ljuspunkter. Flickors rättigheter har seglat upp på den globala dagordningen och idag verkar många aktörer för förändring – t ex FN:s befolkningsfond UNFPA som genom sitt arbete visat att det går att motverka skadliga sedvänjor som drabbar flickor.

Foto: Svenska FN-förbundet

Beställ gärna extra exemplar av Världshorisonts temanummer och dela ut dem till intresserade eller, varför inte, lägg dem i närmaste väntrum! Skicka din beställning till vardshorisont@fn.se!

EN
BÄTTRE
VÄRLD

SKÄNK EN JULGÅVA SOM HJÄLPER UNDER YTAN

Krig tar inte slut när vapnen tystnar. Minor som ligger gömda i marken skadar och dödar människor långt efter att kriget tagit slut. Därför stödjer vi FNs livsviktiga arbete med att röja minor. Vårt mål är en minfri värld! Nu i jul kan du hjälpa oss att röja minor. Ditt bidrag går till DR Kongo där varje kvadratmeter som röjs skapar nya ytor för människor att leva på.

HJÄLP OSS RÖJA MINOR – GÅ IN PÅ [FN.SE/UNDERYTAN](https://fn.se/underytan)

Sms:a **UNDERYTAN** till 72 909 så skänker du 50 kr • Swisha valfritt belopp till 9005638, ange **UNDERYTAN**